MEGA KVIZ

Sklop 3

DVE LEPOTICI IN PESNICI IZ PREJŠNJIH STOLETIJ.

LUIZA PESJAK (1828 – 1898)
Pisateljica in pesnica, prevajalka, ki je več kot 30 let objavljala v skoraj vseh tedanjih slovstvenih glasilih.

LILI NOVY (1885 – 1958)
Pesnica, prevajalka, »pesnica dveh pesniških svetov«, »dvojezična pesnica«, »prva slovenska pesnica evropskega formata«.

1. **Luiza Pesjak** je bila hčerka odvetnika dr. Blaža Crobatha, delodajalca Franceta Prešerna. V slovensko literarno zgodovino je stopila v razburljivem času – času bližajočega se revolucionarnega leta 1848 – v pomladi narodov, narodne prebuje tudi na Slovenskem. **Kateri slovenski pesnik ji je posvetil v nemščini napisani sonet *An eine junge Dichterin*?** Kasneje ga je v slovenščino z naslovom *Mladi pesnici* prevedla prav Lili Novy.

2=U) Simon Jenko
14=V) Fran Levstik
16=Z) France Prešeren
25=Ž) Josip Stritar

2. **Slikar Mihael Stroj**, eden najpomembnejših portretistov 1. polovice 19. stoletja na Slovenskem, **je naslikal portreta Luize** in njenega očeta dr. Crobatha. Ogledate si ju lahko v stalni zbirki NARODNE

		3			10		

v Ljubljani.
(Če ne boste utegnili obiskati te kulturne ustanove, vsaj polistajte poučno slikanico *Gal v galeriji* Svetlane Makarovič.)

3. Pesjakova je leta 1864 v Bleiweisovih Novicah objavila svojo prvo slovensko pesmico *Kar ljubim*. To je bil začetek njenega **več kot tridesetletnega literarnega delovanja in objavljanja** domoljubnih in otroških pesmi, tudi prevodov, v vseh pomembnejših slovstvenih listih tistega časa. Prešernove slovenske pesmi je prevajala v nemščino. Napisala je tudi dramo o Prešernu. Literarna zgodovina jo najbolj izpostavlja kot avtorico prvega slovenskega ženskega romana *Beatin dnevnik* (1887) in kot avtorico libreta za opereto

	13		9	6				

SLAVČEK (1872), za katero je glasbo napisal skladatelj Anton Foerster.

4. Čeprav je bila Lili Novy ob smrti Luize Pesjak stara komaj 13 let, ju druži nenavadno veliko podobnosti: meščansko oz. pri Novyjevi celo plemiško poreklo, pri obeh je bilo v središču njunega življenja literarno ustvarjanje, prevajalsko delo, tudi prevajanje pesnika Prešerna. Druži ju povezanost z Ljubljano, v kateri sta preživeli glavnino svojega življenja. Obe sta bili izjemno izobraženi, govorili sta več jezikov, predvsem pa – **obe sta pripadali dvema kulturama**. Obe sta najprej začeli literarno ustvarjati v svojem maternem jeziku; to je bila

6	9						

.

Nato, sorazmerno pozno, v že zrelih letih, pa sta obe začeli pisati v drugem jeziku; to je bila

	3		14						

.

5. Za Luizo Pesjak ste morda prvič slišali prav v tem kvizu. Zagotovo pa poznate pesnico **Lili Novy**, in sicer **po otroških pesmih**, ki so šele po njeni smrti izšle v dveh pesniških zbirkah. Naslova pesmic sta tudi naslova zbirk.

24				-	24				,		

pika – pok,
ravno prav je grič visok!
Polja vidiš, gaj in log,
vse vasice naokrog.
Poka – pika, poka – pik,
svet je poln prelepih slik!
Pika –
poka –
poka –
pik.

»

	7			6	

ste na tem velikem svetu,
vendar vaš, le vaš je ves ta svet.
V prt svilen ste vtkani, cvet ob cvetu,
prt pa je čez vso zemljó razpet.
(...)

6. Lily Novy je s slovensko literaturo seznanil njen stric Mohor Pirnat. Da se je razvila v slovensko pesnico in prevajalko, je bistveno pripomogel pesnik OTON

		24				10	

(tudi sklop o njem lahko rešite v tem MEGA kvizu!). V nemščino je prevedla tudi nekaj njegovih pesmi, sicer pa preko 40 Prešernovih pesmi, med njimi Sonetni venec. **Lili Novy se je kot literarna ustvarjalka pogosto družila s sodobnimi slovenskimi literarnimi ustvarjalci in kulturnimi delavci.**

7. Obe zbirki pesmi za odrasle, *Temna vrata* (1941) in *Oboki* (1959), je pesnica naslovila po **baročni palači na Starem trgu št. 11 a v**

3			18	3				

, v kateri je preživela skoraj vse svoje življenje po drugem letu starosti, ko se je preselila iz rojstnega Gradca (Graz). Stavba je prislonjena na pobočje Gradu, njeno pročelje krasijo štukature. Nad portalom je kip Molčalca (schweigen, nem.= molčati). S kazalcem pred usti simbolno predstavlja ime lastnika Franca Karla Schweigerja pl. Lerchenfelda, čigar grb je pritrjen višje, pod ostrešjem. Ob vhodu je tudi spominska plošča in bronast kip Lili Novy.

Pesnica je hiši posvetila naslovno, uvodno pesem v zbirko *Temna vrata*:

»Temna so v našo hišo vrata,
v temno drže, visoko vežo.
Vanjo se sonca svetloba zlata
nikdar ni vlila in vlila ne bo ...

8. Največja kulturna ustanova v Sloveniji,

19						15		

DOM v Ljubljani, se ponaša tudi z **dvorano, poimenovano po pesnici Lili Novy.**

Končno geslo 3. SKLOPA:

24	13	16	7	18	3	15	9	6	7

24	13	3	13	14	10	19	7

je enako naslovu knjige, v kateri sta obe – Luiza Pesjak in Lili Novy – predstavljeni z drugimi izjemno ustvarjalnimi ženskami 19. in 20. stoletja na Slovenskem.
Usode teh pomembnih žensk žal še premalo poznamo.

Pripravila: mag. DARJA LAVRENČIČ VRABEC,
bibliotekarka, Mestna knjižnica Ljubljana,
Knjižnica Otona Župančiča
e-mail: darja.lavrencic@koz.si

Viri:
Enciklopedija Slovenije. 8. zv. Mladinska knjiga, 1987 (1994).
Javoršek, J.: Lili Novy. Partizanska knjiga, 1984.
(...): portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem. Tuma, SAZU, 2007.
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/81/Luiza_Pesjak.jpg
http://sl.wikipedia.org/wiki/Lili_Novy